

בת 60 פוקחת עין: נאט"ו בעידן הפוסט-סובייטי

האם יש הצדקה לקיומה של נאט"ו בעולם שאחרי המלחמה הקרה? מדוע רוסיה עוינת - האם עצם קיומה של הברית מרגיז את הרוסים? ואולי בכל אשמה בכלל ארה"ב? 60 שנים אחרי שקמה ובצל השאלות, מתכנסת היום הברית הצפון-אטלנטית
דנה צימרמן

 שלחו להדפסה

סיכום ביניים

מחר (שבת) ימלאו שישים שנה לחתימה על [הברית הצפון-אטלנטית](#) בווישינגטון, 4 באפריל 1949. נאט"ו, שהוקמה על ידי 12 מדינות, כדי "לשמור את האמריקנים בפנים, את הגרמנים למטה ואת הרוסים בחוץ", כפי שהצהיר המזכ"ל הראשון, לורד איזמאי, תפחה במרוצת השנים לגוף המאגד 26 מדינות, והיום [יצטרפו](#) אליה רשמית שתי חברות נוספות, אלבניה וקואטיה. במרוצת השנים חלו שינויים לא מעטים במאזן הכוחות האסטרטגי העולמי. [ברית המועצות](#) קרסה, הגוש הקומוניסטי אינו קיים עוד, וסכנות אחרות מאיימות על היציבות ועל שלומו של העולם.

דגלי גרמניה, נאט"ו והאיחוד מתנופפים בקהל, השבוע צילום: AFP

לנוכח שינויים אלה, האם עדיין יש מקום לברית צבאית ואסטרטגית כמו נאט"ו? "אי אפשר לטעון שנאט"ו כבר לא רלבנטי", טוען הד"ר עמנואל נבון מהתוכנית לדיפלומטיה על שם אבא אבן באוניברסיטת תל אביב. "ברור שאחרי התמוטטותה של ברית המועצות, נאט"ו נקלעה למשבר זהות: האויב הלך, והברית נאלצה לשאול את עצמה מה סיבת קיומה. אבל בשנים האחרונות, המערכת הבינלאומית סיפקה לה תשובות. ב-1999, היתה לארגון [התערבות צבאית](#) אפקטיבית בקוסובו. אחרי מתקפת הטרור של [11 בספטמבר 2001](#), נאט"ו הגדירה מחדש את תפקידה כגוף הנאבק בטרור, ובשנים האחרונות רוסיה התחילה להתעורר, ולהוות כאב ראש - אם לא איום".

 לחצו כאן להגדיל הטקסט

הפרופ' אמנון סלע, מומחה ליחסים בינלאומיים ולאסטרטגיה סובייטית מהמרכז הבינתחומי בהרצליה, סבור אחרת. "נאט"ו של ימינו אינה אלא מכשיר לניהול מדיניות החוץ האמריקנית. התכלית להקמתה אינה קיימת עוד. [ברית ורשה](#) התפרקה, ולפיכך ראוי היה גם לפרק את ברית נאט"ו. נאט"ו שימשה ככלי-שרת לדרך הכוחנית שבה ניהל הנשיא האמריקני הקודם ג'ורג' בוש את מדיניות החוץ שלו. אני מניח שלא יפרקו את נאט"ו, למרות שלדעתי טוב היה לכל הצדדים הנוגעים לדבר אילו היתה מפורקת".

דין אדום לעיני הרוסים?

נבון גורס כי המלחמה [שהתחוללה](#) הקיץ בין רוסיה לגאורגיה רק המחישה כי יש עדיין צורך בנאט"ו, אפילו שהברית נכשלה במניעת המלחמה, ואולי אפילו גרמה לה במידה מסוימת, לאור [כישלונה](#) להחליט על צירופן של אוקראינה וגאורגיה לברית בכינוס השנתי אשתקד, כישלון שייתכן שרק "עורר את תיאבונה" של רוסיה לפלוש לשכנתה הקטנה מדרום-מזרח.

אבל האם עצם קיומה של נאט"ו משמש כ"דין אדום" לעיניה של מוסקבה, ומעורר את תוקפנותה? גם כאן חלוקים שני המומחים בדעותיהם. "רוסיה לא אגרסיבית בגלל נאט"ו אלא בגלל אופיה", קובע נבון. "זו מדינה פרנאידית שרואה במערב איום על קיומה. היא מתנהגת כך מאחר שקריסת ברית המועצות היתה בעבורה השפלה, והתרחבות הברית מזרחה נתפסה בעיניה כהשפלה נוספת. גם אילו נאט"ו לא היתה מתרחבת למדינות מזרח אירופה, רוסיה היתה מתנהגת כפי שהתנהגה, בשל התחזקותה הכלכלית. מזלה של נאט"ו שהתרחבה מזרחה כאשר רוסיה היתה עדיין חלשה".

שיירה צבאית רוסית בגאורגיה באוגוסט. רוסיה אגרסיבית? (צילום: רויטרס)

סלע דווקא לא חושב שהתשובה לשאלה חד משמעית. "בתקופת כהונתו של הנשיא בוש, רוסיה נתפסה כאויב שצריך להגביל אותו - ולא כפרטנר שאיתו צריך לנהל מגעים בדרכים דיפלומטיות. הביטוי החיצוני של התפיסה הזאת היה הניסיון להרחיב את נאט"ו מזרחה לקווקז, אזור שלו חשיבות אסטרטגית גדולה בעיני רוסיה לאור העובדה שדרכו עובר חלק גדול מצרפת הנפט והגז במדינה. הצעדים האלה נתפסו על ידי מוסקבה כניסיון להגביל את כוחם והשפעתם באזורים שנחשבים לאזורי ההשפעה הטבעיים שלה, והם עוררו את זעמה".

הפסגה אשתקד [נפתחה](#) בדיבורים על הרחבת נאט"ו מזרחה – אך בסופו של דבר המהלך נבלם בשל התנגדותן של גרמניה וצרפת, שביקשו לתת לנשיא הרוסי החדש דמיטרי מדבדב הזדמנות להפגין את כוונותיו. הן לא היו צריכות לחכות הרבה – באוגוסט המחיש מדבדב את כוונותיו כאשר פלש לגאורגיה, ועכשיו נראה שצירוף שתי המדינות הסובייטיות לשעבר איחר את הרכבת. "אני לא רואה איך החלטה לצרף את אוקראינה וגאורגיה לברית תעלה בקנה אחד עם כוונתו של נשיא ארה"ב החדש ברק אובמה [לשנות כיוון](#) עם רוסיה", מציין נבון. סלע מסכים. "עושה רושם שאובמה מבין את הניואנסים והדיפלומטיה, וכבר עכשיו הצליח להביא לשינוי סגנון ביחסים עם הנשיא מדבדב. אני מקווה, לטובת היציבות העולמית, שהדברים ימשכו כך".

אובמה ידרוש מבנות הברית לתת כתף באפגניסטן

אם בשנה שעברה עמדה במוקד הכינוס סוגיית ההרחבה מזרחה, השנה יערך הכינוס – שיפתח היום בשטרסבורג שבצרפת וינעל מחר בקהל שבגרמניה - בסימן [שובה](#) של צרפת לפיקוד הצבאי של נאט"ו, ובסימן המלחמה באפגניסטן. "החלטתה של צרפת להשתלב מחדש בפיקוד הצבאי של נאט"ו היא בעלת משמעות רבה – זו כמעט מהפכה במדיניות החוץ של צרפת", גורס נבון. "היא מאותתת שצרפת הפסיקה עם מדיניות 'הילד הרע' של העולם המערבי שרוצה להראות לארה"ב שהוא עצמאי, ויש גם בה גם מסר לרוסיה שהארגון חזק, והשתתקם מהפילוג ששרר בו לאחר הפלישה האמריקנית לעיראק".

"אבל במקביל לחגיגות על שובה של צרפת – ארה"ב גם צפויה לדחוק בשאר החברות להירתם באפגניסטן. לאמריקנים נמאס שיש מדינות שבאמת נלחמות באפגניסטן – ארה"ב, קנדה ובריטניה – ויש מדינות שלא נושאות בנטל הלחימה. הם יסבירו למצטרפות החדשות לברית שחברות בארגון זה לא רק ליהנות מהגנה מפני האיום הרוסי אלא גם שותפות מלאה, ויזכירו לצרפת שעם כל הכבוד על שובה לפיקוד הצבאי, הם זקוקים לסיוע צרפתי גם בפועל באזורי הלחימה. האמריקנים יודעים שהרוסים מסתכלים על הפסגה ומה שייצא ממנה - ולא רק הם. אם נאט"ו ייצא מאפגניסטן עם הזנב בין הרגליים זה יהיה אסון ליכולת ההרתעה של הברית. כדי לנצח שם נחוצה הירתמות של כל המדינות החברות, כי לא יהיה טעם לדבר על הרחבה וכוח הרתעה אם במשימה המרכזית הזאת ייכשלו. זה יהיה המבחן הגדול של הארגון", הוא מסכם.

הכנות אחרונות לכינוס נאט"ו. פסגה בסימן אפגניסטן (צילום: AP)

על סדר יומו של הכינוס עניין "פעוט" נוסף – והוא בחירת מזכ"ל חדש לארגון, במקום יאפ דה הופ סכפר ההולנדי המסיים את תפקידו בסוף יולי. המועמד המוביל לתפקיד הוא ראש ממשלת דנמרק אנדרס פוג רסמוסן – אך מועמדותו מעוררת [הסתיונות](#) בטורקיה, על רקע תמיכתו בפרסום איורי הנביא מוחמד בעיתונות הדנית, ולנוכח עמדותיו בנושאים נוספים. נבון מעריך שבסופו של דבר, טורקיה תתרצה ורסמוסן אכן ייבחר – ולו רק משום שהמועמדים המובילים פרשו, והאפשרות שהמועמד השני שעוד נותר, שר החוץ הפולני רדוסלאב סיקורסקי, רק יגביר את האנטגוניזם במוסקבה.

ומה הסיכויים שבכינוס נאט"ו הבא תדון הברית בצירופה של ישראל לשורותיה? קלושים, במציאות הנוכחית. "התגובה הקבועה של נאט"ו לישראל בנוגע לשאלת צירופה לברית היא – תפתרו קודם את הבעיה שלכם עם הפלסטינים ורק אחר כך נדבר, שזו דרך עדינה לומר 'תעזבו אותנו', מסביר נבון.

"חוץ מזה, לאור העובדה שבראש סדר

יומה של ישראל עומד האיום האיראני, ולאור הדברים שאמר [השבוע](#) מפקד הצבא האמריקני דייוויד פטריוס, שהעריך שישאל את תתקוף את איראן השנה, אם באמת תהיה התקפה ישראלית נגד איראן היא תמחיש את חוסר הכדאיות שטמון בחברות מלאה של ישראל בנאט"ו. כחברה בנאט"ו, ישראל לא תוכל

לצאת לבד להרפתקה נגד איראן. גם הטיעון שחברות בנאט"ו תחזק את כוח ההרתעה של ישראל לא בהכרח נכון. אני לא חושב שחברות בנאט"ו תרתיע את איראן מלתקוף את ישראל".

[חדשות ב-SMS](#) - עדכונים מחדר החדשות של ynet ישירות לסלולרי שלכם.

[חזרה](#)